

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

7
2023

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti

08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

7491
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:
Sharipov Qo'ng'irotboy Avezimbetovich

Elektron nashr. 406 sahifa, 30-iyul, 2023-yil.

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Rae Kvon Chung, Janubiy Korea, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abdurahmonov Qalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Toshkulov Abduqodir Hamidovich, i.f.d., prof., O'zbekiston Respublikasi Prezidentining yoshlar, fan, ta'lim, sog'liqni saqlash, madaniyat va sport masalalari bo'yicha maslahatchisi o'rinbosari
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'ZR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Sharipov Qo'ng'irotboy Avazimbetovich, t.f.d., prof., TDIU rektori
Oblamuradov Narzulla Naimovich, i.f.n., dots., O'ZR Tabiat resurslari vaziri o'rinbosari
Djumaniyazov Maqsud Allanazarovich, Qoraqalpog'iston Resp. Tabiat resurslari qo'mitasi raisi
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'ZR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Utayev Uktam Choriyevich, O'ZR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'ZR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Eshov Mansur Po'latovich, i.f.d., prof., TDIU Akademik faoliyat bo'yicha prorektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMB birinchi prorektori
Abdurahmanova Gulnora Qalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Maqsud Abdullayevich, p.f.d., prof., TDIU Moliya-iqtisod ishlari bo'yicha prorektori
Karimov Norboy G'aniyevich, i.f.d., prof., TDIU huzuridagi PKQTMO tarmoq markazi direktori
Hakimov Nazar Hakimovich, f.f.d. TDIU profesor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU Marketing kafedrasini professori
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., prof., Atrof-muhit va tabiatni muhofaza qilish texnologiyalari ilmiy-tadqiqot instituti
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., Toshkent arxitektura-qurilish universiteti katta o'qituvchisi
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti

Ekspertlar kengashi:

Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Imomqulov To'liq Burxonovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'ZR Tabiat resurslari vazirligi,
O'ZR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot"
jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli
qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Green Economy Transition Strategy for Uzbekistan	6
Raekwon Chung , Chairman, Supervisory Committee for New Climate Innovation Center at TSUE	
Jahon Savdo Tashkilotiga a'zolikning dolzarb masalalari.....	8
Nodira Shotursunova , Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)	
"Yashil iqtisodiyot" dan "yashil taraqqiyot" sari.....	12
Shoyqulov Baxtiyor Bakirovich , t.f.n., dotsent	
Tadbirkorlik faoliyatida yuzaga keladigan risklarni sug'urtalashning mohiyati va xususiyatlari.....	16
Egamov Zoxid Baxtiyarovich , bosh mutaxassisi	
Unleashing the Potential of Human Capital for Green Development: Bridging the Gap between Environmental Sustainability and Skill Development.....	26
Muratova Muzayana , Teacher	
Анализ состояния применения механизма инновационного управления инфраструктурами нефтегазовых предприятиях в условиях глобальной потепление земли.....	34
Кучаров Абдор Сабиринович , профессор; Динара Нурмамад кизи Ишманова , доцент; Тю Константин Геннадьевич , соискатель	
Enhancing Methodology for Developing Professional and Communicative Skills of Future Economists in the Context of Teaching English and Green Economy	39
Nargiza Samandarova Muxammadovna , Teacher	
The Role of Higher Education in Shaping a Sustainable Green Economy.....	47
Ikromov Sayidolim , Teacher	
O'zbekistonda yashil turizmni rivojlantirish istiqbollari.....	54
Rasulova Nigora Yusupovna , kafedra assistenti	
Qishloq hududlarini rivojlantirishda agroturizmning ahamiyati	58
Jontemirova Iroda Ikrom qizi , talaba	
Iqtisodiy rivojlanish yo'lida "Yashil iqtisodiyot" ning o'rni.....	61
Hamroyeva Sevinchbonu Hamroyevna , talaba	
O'zbekistonda yashil iqtisodiyot va yashil byudjetlashtirish tizimiga o'tishning ahamiyati.....	64
Raxmanov M. A. , tayanch doktorant	
Sustainable Globalization: Nurturing a Green Economy in Higher Education.....	68
Tukhtaeva Shakhnoza , Teacher	
Qishloq xo'jaligida ishlab chiqarishni investitsiyalar yordamida oshirish xususiyatlari.....	75
Bauyetdinov Majit Janizagovich , kafedra dotsenti; Djumaniyazov Ubbiniyaz Ismayl uli , tayanch doktoranti	
Qishloq xo'jaligi nisbiy samaradorligini baholash.....	79
Berkinov Bozorboy , iqtisodiyot fanlari doktori, professor; Qulmatova Sayyora Safarovna , PhD; Ruxsatova Rushana O'ktamovna , erkin tadqiqotchisi	
O'zbekiston Respublikasidagi yirik tijorat banklari kreditlash amaliyotining ekonometrik tahlil va natijalari	86
Kaxxarov Ulug'bek Xalmatovich , mustaqil izlanuvchi	
O'zbekistonda eksportni kreditlash mexanizmlarini yanada kengaytirish yo'nalishlari.....	97
G'aniyev Shaxriddin Abduvoxidovich , i. f. d., professor; Qarshiyev Daniyar Eshpulatovich , i. f. d. (PhD)	
Tijorat banklarida iqtisodiy-matematik modellashtirish samaradorligini yanada oshirish usullari.....	102
Raxmanov Mexridin Sindarovich , kafedra dotsent v. b.	
Banklarda moliyaviy resurslarni boshqarishning ayrim rivojlangan mamlakatlar tajribasi.....	106
Ortiqov Uyg'un Davlatovich , kafedra dotsenti, i.f.n.	
Зарубежный опыт в области цифровизации цепочки поставок продуктов питания	115
Марданова Барно Асатуллоевна , докторант	
Environmental culture and building the ecosystem performance: An empirical analysis from Uzbekistan.....	119
Aziz Zikriyoev , PhD	
Kichik biznes subyektlarining eksport salohiyatini oshirishda innovatsiya va raqamlashtirish bo'yicha xorij tajribasi.....	129
Kambarova Sh. M. i.f.b.f.d. PhD	

Xalqaro dividend siyosati tajribalarida "S&P 500 dividend aristocrats" amaliyoti va uni milliy fond bozorida qo'llash imkoniyatlari.....	134
Sherkuziyeva Nasiba Abrorovna , dotsent	
Yirik sanoat korxonalarida innovatsion menejmentni joriy etish asosida mehnat samaradorligini oshirish yo'llari	139
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich , i. f. b. f. d. (PhD), dotsent; Saotaliyeva Nozima Isomiddinovna , talaba	
Byudjetdan tashqari mablag'lari samaradorligini oshirishda davlat xaridlarining roli	147
Norov Akbar Ruzimamatovich	
O'zbekistonda sanoat kooperatsiyasi asosida tayyor mahsulotlar ishlab chiqarishni mahalliyashtirish jarayonlari tahlili	151
Egamberiyev Shuxrat Satimbayevich , i.f.f.d.(PhD)	
Aholining tadbirkorlik faolligini oshirishda oilaviy tadbirkorlikning roli	158
Xudayarova Maftuna Shavkatovna , tayanch doktorant	
Elektron tijoratni samarali tashkil etishda raqamli platformalarning yaratilish texnologiyasi	164
Karimova Shirin Zoxid qizi , tayanch doktorant	
Tadbirkorlik subyektlarini moliyalashtirish mexanizmini takomillashtirish orqali aholi bandligini ta'minlash	168
Shakirova Nigora Axralovna , kafedra dotsenti v.b.	
Aglomeratsiya iqtisodiyoti – hududiy rivojlanini harakatlantiruvchi omili sifatida	172
Raximbayev Akmal Azatboyevich , mustaqil tadqiqotchi	
Overview of Environmental Management in Uzbekistan: A Comparative Analysis of Protected Areas and Waste Management.....	177
Mamadjonova Sarvinoz Sharifjonovna , PhD	
Obligatsiyalar bozorining paydo bo'lishi va uning iqtisodiyotga kapital jalb qilishdagi ahamiyati	182
Xushvaqov Islombek Muxammadi o'g'li , tayanch doktorant	
Iqtisodiy subyektlarga soliq yukini hisoblashning ahamiyati va zarurati.....	186
Abduturovov Jasurbek Nozimjonovich , mustaqil izlanuvchi	
Muammoli kreditlar va ularni bartaraf etish yo'llari.....	195
Tojiyev Sardor Dilmurod o'g'li	
Yangi O'zbekiston taraqqiyotida sug'urta munosabatlarini amalga oshirishning ahamiyati va zarurligi.....	199
Abdutarapova Dildora Farxodjon qizi , tayanch doktorant	
Assotsiativ qoidalar va bozor savatlarining tahlili	205
Sh. B. Rajabov; Sadinov Aziz Ziyadullayevich , 3 st year doctoral student	
Mamlakatda davlat soliq xizmati organlari soliq ma'muriyatchiligi faoliyati tahlili.....	210
Tashmuxeimedova Yayra , tadqiqotchi	
Exploring the Integration of Management and Marketing Strategies in Higher Education Institutions: Addressing Crucial Gaps for Enhanced Organizational Performance.....	213
Rakhimova Gulnoza , Teacher	
Особенности научной биографии художника Урала Тансыкбаева (на материале эпистолярного наследия).....	218
Искендир Аккуралай Абдиуалиевна , докторант	
Raqamli iqtisodiyot: milliy iqtisodiyot drayveri	222
Kutbitdinova Moxigul Inoyatovna , kafedra dotsenti; Berdiyeva Janonaxon Jahongir qizi	
Роль цифровизации туристической отрасли в повышении её экспортного потенциала страны	228
Суюнова Фотима Баходир кизи , базовый докторант	
Таргетирование инфляции в Узбекистане: предпосылки применения и первые итоги	233
Рашидов Рахимжон Искандарович , в.и.о доцента; Якубова Шамшинур Шухратовна , к.э.н., доцент, докторант (DSc)	
O'zbekistonda tadbirkorlik faoliyati va uning barqarorligini ta'minlashda sug'urtaning o'rni	240
Nomozova Qumri Isoyevna , iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent	
Tijorat banklarining investitsion jozibadorligini takomillashtirishning xorijiy davlatlar tajribalari.....	248
Nazarov Qilich Xolmuradovich , kafedra assistenti	
Bank moliyaviy xavfsizligini ta'minlashda huquqiy mexanizmlarning o'rni	255
Akbarov Behzodhon Ulug'bek o'g'li , mustaqil tadqiqotchi	
Tijorat banklarida muammoli aktivlarni boshqarishning dolzarb masalalari.....	262
Do'sanov Doniyor , magistr	

Tijorat banklarida raqamli texnologiyalarni joriy qilish xususidagi ilmiy-nazariy qarashlar	269
N. N. Ro'ziyev	
Exploring the Potential of Islamic Finance in Uzbekistan.....	277
Sattorova Nasiba G'anijon qizi, Teacher	
O'zbekiston Respublikasida tijorat banklari faoliyatini tartibga solish tizimining zamonaviy holati.....	284
Murodova Dilnoza Choriyevna, PhD	
Kredit mexanizmini metodologik asoslarini takomillashtirish	288
Gadoyev So'hrob Jumakulovich, mustaqil tadqiqotchi	
Korxonalarda raqamli marketing vositalaridan foydalanish xususiyatlari.....	295
M. A. Saparova, talaba	
Приоритетные направления модернизации системы подготовки туристских кадров.....	299
Очилова Хилола Фармоновна, к.э.н., доцент	
Improving the use of competitive strategies in the management of sewing and knitting enterprises during green development	304
Vafoyeva Dilafruz, Teacher	
O'zbekistonda savdo xizmatlari sohasining rivojlanish tendensiyasi va istiqbollari	311
Xojiyev Elshod Yoqub o'g'li, katta o'qituvchisi, PhD	
O'zbekiston Respublikasida aholini ijtimoiy himoya qilishning zamonaviy statistik usullaridagi tahlili	316
Kutbitdinova Muhayyoxon Inoyatovna, tayanch doktorant	
O'zbekiston to'qimachilik sanoatida CRM strategiyalaridan foydalanish yo'llari	323
Xalilova Nafisa Komilovna, magistrant	
Ko'zi o'z shaxslarni ish bilan ta'minlashni qonunchilik vositasida tartibga solishdagi xorijiy tajriba	327
Usmonov Ziyodulla Ulmas o'g'li, tayanch doktorant	
Оптимизации операционной стратегии и повышение экономического потенциала хлопково-текстильных кластеров.....	334
Джурбаев Отабек Джурбаевич, доцент кафедры	
Необходимость управления активами и пассивами современными банками Узбекистана.....	341
Фаттахова Муниса Абдухамитовна	
Transport logistika xizmatini eksportni takomillashtirishga ta'siri	349
Jumabayeve Akmole Sheraliyevich, magistrant	
Цифровая валюта: возможные последствия вывода из обращения наличных денег	354
Бахромов Мирзаахмад Рустам угли, студент; Абдикаримова Динара Рустамхановна, научный руководитель, д. э. н. (DSc)	
Systematic mapping study of higher education in green development context.....	361
Asqarova Feruza Abdullaevna, Senior Teacher	
O'zbekistonda rekreatsiya turizmini rivojlantirish imkoniyatlari	368
Vayskulov Ramazon Alisher o'g'li, kafedra o'qituvchisi; Shaymanova Nigora Yusupovna, tayanch doktoranti	
Особенности подготовки юных футболистов на этапах начальной подготовки, спортивно – оздоровительном и групп начальной специализации.....	373
Д. К. Исмагилов, кандидат педагогических наук, доцент	
Optimizing Financial Resources Management in Treasury Systems for Sustainable Green Development.....	377
Shodmonkulova Shahlo, PhD student	
Iqtisodiy xavfsizlikning institutsional asoslarini takomillashtirishning xorij davlatlar tajribasi	384
Mamatov Sardor Axmatjonovich, mustaqil tadqiqotchi	
Bank tizimida resurs bazasini mustahkamlash yo'llari.....	390
Voxidov Oybek Rozikovich, mustaqil tadqiqotchisi	
Integrating Career-Oriented Communication Competences in English Language Teaching for Future Specialists in Higher Education Institutions: A Catalyst for Green Economy	398
Rajapov Sulaymon Nuraddin Ugli, Teacher	
Tijorat banklari faoliyatida raqamli texnologiyalaridan foydalanish samaradorligini baholash istiqbollari	406
Fayziyeva Muyassarzoda Xancharovna, mustaqil izlanuvchi (PhD)	

O'ZBEKISTONDA EKSPORTNI KREDITLASH MEXANIZMLARINI YANADA KENGAYTIRISH YO'NALISHLARI

G'aniyev Shaxriddin Abduvoxidovich

ISFT Instituti professori, iqtisodiyot fanlari doktori professor

Qarshiyev Daniyar Eshpulatovich

ISFT Instituti katta o'qituvchisi, iqtisodiyot fanlari falsafa doktori (PhD)

Annotatsiya: Ushbu maqolada O'zbekistonda eksport faoliyatini moliyalashtirish subsidiyalash mexanizmlarini takomillashtirishga qaratilgan samarali tadbirlarni tashkil etishga xizmat qiluvchi Eksportni rag'batlantirish agentligi hamda O'zek-simbank va O'zagroeksportbank faoliyatini tashkil etishga qaratilgan ma'lumotlar keltirilgan.

Kalit so'zlar: eksport faoliyati, eksport kreditlari, eksport subsidiyalari, eksport import banklari, qishloq xo'jaligi sohasi eksporti, yengil sanoat sohasi eksporti, eksportni moliyalashtirish mexanizmlari, eksport faoliyatida xorij tajribasi.

ДАЛЬНЕЙШЕЕ НАПРАВЛЕНИЯ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ МЕХАНИЗМА ЭКСПОРТНОГО КРЕДИТОВАНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ

Аннотация: В данной статье представлена информация, направленная на совершенствование механизмов субсидирования финансирования экспортной деятельности в Узбекистане, а также организации деятельности Агентства по продвижению экспорта и Узэксимбанка и Узагроэксportбанка, которые служат для организации эффективной деятельности.

Ключевые слова: экспортная деятельность, экспортные кредиты, экспортные субсидии, экспортно-импортные банки, экспорт сельскохозяйственного сектора, экспорт легкой промышленности, механизмы финансирования экспорта, зарубежный опыт экспортной деятельности.

FURTHER DIRECTIONS FOR IMPROVING THE MECHANISM OF EXPORT CREDIT IN UZBEKISTAN

Abstract: This article provides information aimed at improving the mechanisms for subsidizing the financing of export activities in Uzbekistan, as well as organizing the activities of the Export Promotion Agency and Uzeximbank and Uzagroexportbank, which serve to organize effective activities.

Key words: export activity, export credits, export subsidies, export-import banks, agricultural sector exports, light industry exports, export financing mechanisms, foreign experience in export activities.

KIRISH

Mamlakat eksport hajmini oshishi yalpi ichki mahsulot hajmining oshishiga bu esa o'z navbatida makroiqtisodiy o'sishga sabab bo'ladi. Eksport faoliyatini turli xil yo'llar bilan davlat tomonidan qo'llab quvvatlash mexanizmlari mavjud bo'lib, rivojlangan xorijiy davlatlar tajribasiga ko'ra eksportni moliyalashtirish instrumentlari faoliyatini kengaytirish, ularni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash chora-tadbirlarini amalga oshirish orqali erishish mumkin. Iqtisodiy taraqqiyotga erisha boshlagan Xitoy va Hindiston kabi davlatlarda eksportni moliyalashtirish, sug'urtalash va subsidiyalashni takomillashtirish orqali mamlakat eksport hajmini oshirishga erishilgan. Eksportni moliyalashtirish asosan Eksimbanklar tomonidan amalga oshirilib rivojlanayotgan davlatlarning ko'pchiligida Eksimbank institutlari joriy etilgan.

O'zbekistonda eksport faoliyatini moliyalashtirish aynan eksport qiluvchilarni kreditlash jarayonida bir muncha salbiy vaziyat mavjud bo'lib, bugungi kunda tijorat banklarida savdo kreditlari bo'yicha foiz stavkalari va garov ta'minoti miqdorining yuqoriligi hamda kredit shartlarining murakkabligi sababli ko'plab eksport qiluvchi korxona va tashkilotlar uchun eksport faoliyatlarini moliyalashtirishda qiyinchiliklar saqlanib qolmoqda¹.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Eksportni moliyalashtirish va unga moliyaviy xizmatlarni ko'rsatishni takomillashtirish bo'yicha MDH va xorijiy mamlakatlarda ko'plab tadqiqot ishlari olib borilgan. Maqolani yozish avomida MDH mamlakatlari olim va mutaxassislaridan A. I. Priщepa, A. O. Petrov, N. N. Shekolinskiy, N. Petrakov², shuningdek xorijiy olim va mutaxassislardan Patrik Messerlin, Xideki Funatsu va A. Karternig³ bu boradagi ilmiy ishlarini tahlil qildik.

TAHLIL VA NATIJALAR

Eksport kreditlarini ajratishning yangi mexanizmini shakllantirish va eksportchilarni moliyaviy qo'llab-quvvatlash maqsadida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Eksportga ko'maklashish va uni rag'batlantirishni kuchaytirish chora-tadbirlari to'g'risida" 2018-yil 20-dekabrda PQ-4069-son va "O'zbekiston Respublikasi Investitsiyalar va tashqi savdo vazirligining faoliyatini tashkil etish to'g'risida" 2019-yil 28-yanvardagi PQ-4135-son qarorlariga muvofiq O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 06.05.2019-yildagi 373-son qarori ishlab chiqildi, unga ko'ra O'zbekiston Respublikasi Investitsiyalar va tashqi savdo vazirligi huzuridagi Eksportni rag'batlantirish agentligi tashkil etildi. Eksporni rag'batlantirish agentligining asosiy vazifalaridan biri tijorat banklariga eksport bilan bog'liq savdo operatsiyalari va eksportoldi moliyalashtirish kreditlari uchun Eksportni qo'llab-quvvatlash jamg'armasi mablag'lari hisobidan moliyaviy resurslar ajratish hamda xalqaro moliya institutlari, xorijiy hukumat moliya tashkilotlari, xorijiy banklar va moliya kompaniyalaridan eksportoldi moliyalashtirish uchun mablag'lar jalb etish ishlarini tashkillashtirish hisoblanadi. Agentlik tomonidan eksport qiluvchi tashkilotlarga moliyaviy yordam ko'rsatishning asosiy yo'nalishlari qilib quyidagilar belgilangan; standartlarni joriy qilish va muvofiqlik sertifikatlarini olish, mahalliy mahsulotlar va brendlarni (tovar belgilarini) tashqi bozorlarga olib chiqish maqsadida taqdimotlar va reklama kampaniyalarini o'tkazish, xalqaro tender va tanlovlarda ishtirok etish. O'zbekiston Respublikasi Investitsiyalar va tashqi savdo vazirligi huzuridagi Eksportni rag'batlantirish agentligi asosiy vazifalari tahlil qilinsa unda aynan eksport kreditini ajratish instrumenti ko'rinmaydi. Shuning uchun AQSh, Xitoy, Yaponiya va Rossiya davlatlaridagi kabi aynan faqat eksport qiluvchilarga eksport oldi va eksportdan keyingi faoliyat uchun kreditlarni ajratishni amalga oshiruvchi Eksimbankni tashkil etish O'zbekiston iqtisodiyoti uchun juda zarur hisoblanadi.

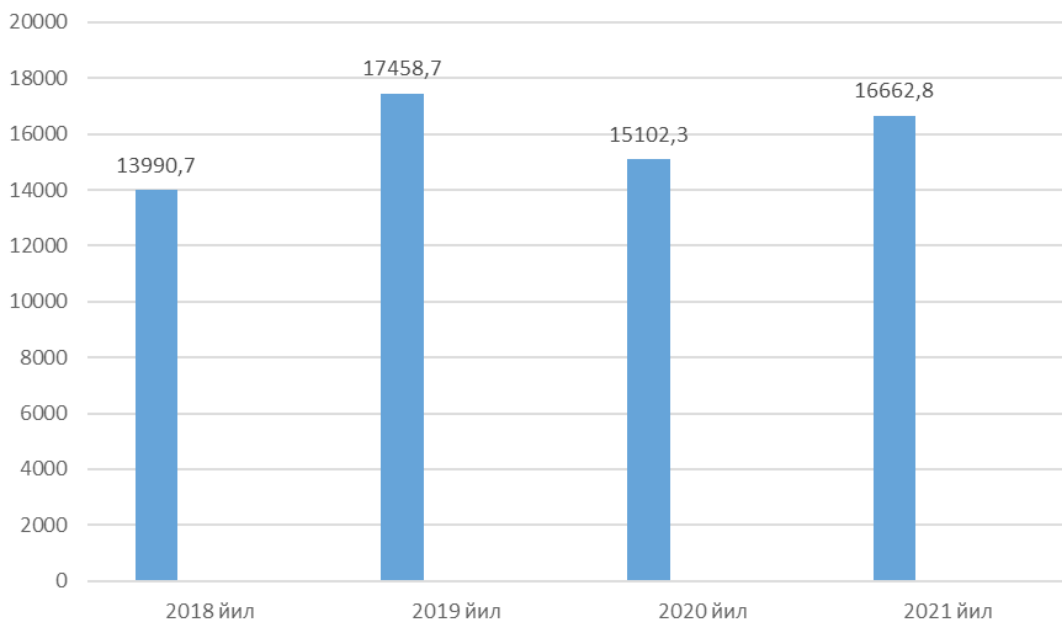
Yangi O'zbekistonda eksport faoliyatini takomillashtirish maqsadida eksportga ko'rsatilayotgan xizmatlar kengaymoqda. Eksportga moliyaviy xizmat ko'rsatishning samarali ulublaridan biri eksport faoliyati uchun qisqa muddatli kredit liniyalarini ochish hisoblanadi. Mamlakatimizdagi bir qator banklarda jumladan, "O'zbekiston Respublikasi Tashqi iqtisodiy faoliyat milliy banki" aksiyadorlik jamiyati, "O'zbekiston sanoat-qurilish banki" aksiyadorlik tijorat banki, "Asakabank" aksiyadorlik jamiyati, "Ipak Yo'li" aksiyadorlik innovatsiya tijorat banki, Chet el kapitali ishtirokidagi "Hamkorbank" aksiyadorlik tijorat banklarida eksport faoliyati uchun turli eksport kredit-

- 1 <https://review.uz/oz/post/eksportni-moliyalashtirish-eksport-oldi-kreditlari-va-eksport-jarayonlarini-sugurtalash> O'zbekiston Respublikasi Prezident Administratsiyasi huzuridagi Iqtisodiy tadqiqotlar va islohotlar markazi yetakchi ilmiy xodimi Xalilulloh Hamidov
- 2 Прищепа А.И., Механизмы внешнеторгового финансирования экспортных операций в международной практике ведения торговли. Экономика и управление. – 2012. – № 2 (34); Петров А.О. Развитие внешнеэкономической деятельности малого и среднего бизнеса в различных странах мира. Научный журнал Донецкого национального университета, 2007; Шеколинский Н.Н. Экспортные кредитные агентства как механизм государственной финансовой поддержки. Диссертация на соискание ученой степени кандидата.
- 3 Patrick Messerlin. Export credit subsidies. Economic Policy. Vol 2, No 4. (Apr 1989) www.jstor.org; Hideki Funatsu. Export Credit Insurance. The Journal of Risk and Insurance. Vol 53, No 4. (Dec 1986) www.jstor.org; A. Carter. United States Export Subsidies in Wheat: Strategic Trade policy or Expensive Beggar – Thy – Neighbour Tactic? American Journal of Agricultural Economics. Vol 74, No 3. (Aug 1992) www.jstor.org

lari ajratilmoqda. Shu bilan birgalikda eksport faoliyatini kompleks sug'urtalash bo'yicha bir nechta sug'urta kompaniyalari tomonidan eksport faoliyatidagi xavf-xatarlar kompleks sug'urtalanmoqda.

O'zbekistonning eksport hajmi statistik tahlillarga ko'ra yildan yilga oshib bormoqda.

1-rasm: O'zbekistonda 2018–2021-yillardagi eksport hajmi (mln. AQSh dollari)⁴

Rivojlangan xorijiy davlatlarda eksport faoliyati asosan davlat aralashuvi yordamida kengaygan. Eksport faoliyati uchun moliyaviy va moliyaviy bo'lmagan qo'llab-quvvatlash mexanizmlari yaratilgan. Eksport faoliyatini moliyalashtirishga ko'proq urg'u berilgan. Iqtisodiy taraqqiyotga erishgan davlatlarda eksport faoliyatini moliyalashtirish maqsadida Eksimbank institutlari tashkil etilishi va ularning faoliyati turli davrlardan boshlab amalga oshirilib kelayotganligini ko'ramiz.

AQSh da "AQSh Eksim banki" 1934-yilda eksport AQSh ni iqtisodiy tushkunlikdan olib chiqishi maqsadida tashkil etilgan.

AQSh Eksimbanki 2006-yilning o'zida umumiy qiymati 12,1 milliard AQSh dollari miqdorida moliyalashtirishni amalga oshirgan, jami moliyalashtirishda kichik biznesning ulushi 26 foizni tashkil etgan. Shu bilan birgalikda moliyalashtirishning keng qamrovi, jumladan, 2677 ta eksport yetkazib berish va bitimlar amalga oshirilganligini alohida ta'kidlash lozim. Eksportni rag'batlantirish va byudjet mablag'laridan foydalanish samaradorligi soliq to'lovchining har bir dollari AQSh eksportini yaratishga 61 dollar hissa qo'shganidan dalolat beradi.

Yaponiyada "Yaponiya Eksimbanki" 1951-yilda Yaponiya eksport import banki to'g'risidagi qonunga asosan o'rta va uzoq muddatli eksport operatsiyalarini moliyalashtirish maqsadida "mustaqil davlat moliya instituti" sifatida tashkil etilgan.

Dastlab u faqat zavod asbob-uskunolari va og'ir mashinalarni eksport qilish uchun kreditlar bergan va "Yaponiya eksport banki" deb nomlangan. 1952-yildan boshlab uning faoliyati Yaponiya iqtisodiyoti uchun asosiy 10 turdagi resurslar temir va marganets rudalari, ko'mir, neft va boshqalar importi uchun avans to'lovlarini moliyalashtirish, shuningdek, boshqa moliya institutlari tomonidan eksportchilarga berilgan kreditlar bo'yicha kafolatlar berishni o'z ichiga olgan.

Eksimbank kreditlarining yillik hajmi qariyb 15 milliard AQSh dollarini tashkil etadi, Yaponiya Eksimbankini tashkil etishning asosiy maqsadi Yaponiyaning tashqi iqtisodiy siyosatini amalga oshirishga qaratilgan bo'lib, Yaponiya iqtisodiyoti uchun globallashtirish muammolari, rivojlanayotgan mamlakatlarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga ko'maklashish, qashshoqlikni kamaytirish, global ishning oldini olish va Yaponiya atrofida xalqaro barqarorlikni ta'minlash kabi keng ko'lami siyosat masalalarini qamrab oladi.

Germaniyada eksportni moliyalashtirish funksiyalari federal hukumatga (80%) va federal shtatlarga (20%) tegishli bo'lgan Kreditanstalt für Wiederaufbau (KfW) tomonidan amalga oshiriladi. KfW ning maqsadi uzoq muddatli va arzon kreditlar berish orqali kichik va o'rta biznesni rivojlantirishga ko'maklashishdan iborat. KfW shuningdek, innovatsiyalarni rag'batlantiradi, atrof-muhitni muhofaza qilishga yordam beradi va shahar infratuzilmasini yaratishni qo'llab-quvvatlaydi.

4 O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi ma'lumotlari asosida.

Rossiyada eksport faoliyatini moliyalashtirish va uni rivojlantirish maqsadida Roseksimbank ("Rossiya eksport-import banki" OAJ) – davlat ixtisoslashtirilgan banki 1994-yilda Rossiya Federatsiyasi Hukumatining 1993 yil 7-iyuldagi 633-sonli "Rossiya eksport-importini shakllantirish to'g'risida"gi qaroriga muvofiq tashkil etilgan. "Roseksimbank" faoliyatining asosiy maqsadi eksport operatsiyalarini moliyalashtirish va eksport faoliyatini qo'llab-quvvatlashda eksport qiluvchilarning ehtiyojlarini maksimal darajada qoplashni ta'minlash uchun Rossiya eksportchilariga moliyaviy va kafolatli yordam ko'rsatishdan iborat.

Rossiyaning Ukrainaga bostirib kirishi munosabati bilan Roseksimbank AQSh, Kanada, Ukraina va Avstraliya tomonidan iqtisodiy sanksiyalar ostida qolmoqda.

Eksport faoliyati yaxshi rivojlangan davlatlarda an'anaviy bank kreditlaridan tashqari savdoni moliyalashtirishning zamonaviy usullari, jumladan faktoring, forfeyting, ta'minot zanjirini moliyalashtirish metodlari faol qo'llanib kelinmoqda.

Barcha iqtisodiy taraqqiyotga erishgan va erishayotgan davlatlar o'zidagi iqtisodiy sharoitdan shuningdek, dunyodagi tashqi iqtisodiy, siyosiy vaziyatdan kelib chiqqan holda o'z ichki iqtisodiy siyosatida eksportni rag'batlantirishning turli metodlarini qo'llayotganligini ko'ramiz.

Eksport faoliyatini moliyalashtirish va turli xil vositalar orqali davlat tomonidan qo'llab-quvvatlashning xorijiy davlatlar tajribalaridan kelib chiqib shuni aytishimiz mumkin, eksport faoliyati davlat aralashuvi asosida ko'proq bozor mexanizmlariga tayangan holda rivojlantirilishi mumkin va aynan O'zbekistonda eksportni moliyalashtirishni amalga oshirish instituti sifatida Eksportni rag'batlantirish agentligi va Tashqi iqtisodiy faoliyat Milliy banki tomonidan eksport faoliyatini moliyalashtirishni amalga oshirish mexanizmlari tashkil etilgan lekin TIF Milliy banking bosh maqsadi tijorat ya'ni daromad topish hisoblanadi shuning uchun O'zbekistonda alohida maqomga ega bo'lgan "O'zeksimbank"ni tashkil etish maqsadga muvofiqdir.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'rganishlar shuni ko'rsatadiki, eksportni rag'batlantirish orqali mamlakat yalpi ichki mahsuloti hajmi oshadi va mamlakatda bo'sh ish o'rinlari yaratiladi shuningdek eksportga yo'naltirilgan infratuzilma yaratiladi. Eksportni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanishi natijasida qulay makroiqtisodiy muhit va ishlab chiqaruvchilar uchun eksportga rag'bat yaratish tizimi shakllanadi. Davlat tomonidan eksportni rag'batlantirish chora-tadbirlari davlat darajasida ham hududiy bo'linmalar doirasida ham amalga oshirilishi kerak. Davlat tomonidan turli xil xalqaro fondlardan olinayotgan tashqi qarzniing ma'lum qismi albatta eksportga ko'maklashuvchi institutlar tomonidan faqatgina eksport qiluvchilarga yo'naltirilishi zarur.

Hindiston va Xitoy tajribasiga ko'ra yirik eksport qiluvchilar bilan teng holatda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarini ham moliyaviy qo'llab-quvvatlash mamlakatning iqtisodiy taraqqiyotiga ijobiy ta'sir ko'rsatgan. O'zbekistonda tarmoqlar va sohalar miqyosida eksport qiluvchilar faoliyatini tahliliga ko'ra qishloq xo'jaligi mahsulotlarini eksport qiluvchilarni moliyaviy qo'llab quvvatlash mamlakat iqtisodiyoti o'sishi uchun ulkan imkoniyatlar eshigini ochadi. O'zbekistonda 2022-yil yakunlariga ko'ra qishloq xo'jaligi mahsulotlari eksporti hajmi 1134.3 mln AQSh dollarini tashkil etgan bo'lib ushbu ko'rsatkich 2021-yilga nisbatan 18.5 foizga oshgan⁵ ushbu ko'rsatkichni yanada oshirish imkoniyati mavjud bo'lib buning uchun kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarini qishloq xo'jaligi mahsulotlari eksportini amalga oshirish mexanizmlarini takomillashtirish aynan ular uchun qisqa muddatli eksport kreditlarini ajratish amaliyotini yo'lga qo'yish kerak.

O'zbekistonda quritilgan meva mahsulotlarini eksporti uchun past foizdagi qisqa muddatli eksport kreditlarini ajratish mexanizmini yaratish kerak masalan, Janubiy Koreya hukumati o'rtacha har yilda qishloq xo'jalik mahsulotlarini eksport qilishga 25.95 milliard Vonna tashkil qiluvchi subsidiya ajratadi. Ushbu subsidiyalar mevalar, gullar, sabzavotlar, jenshen va qora mol mahsulotlariga tegishli bo'ladi⁶.

Mamlakat eksport hajmini yanada kengaytirish imkoniyati bo'lgan soha va tarmoqlarda ayniqsa yengil sanoat tekstil mahsulotlari va qishloq xo'jaligi mahsulotlari eksportini kengaytirish o'rta va uzoq muddatli istiqbolda iqtisodiy rivojlantirishning ustuvor yo'nalishi hisoblanadi.

O'zbekistonda „O'zagroeksport“ bank faoliyatini qayta tashkil etish qishloq xo'jaligi mahsulotlari eksportini amalga oshiruvchi kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlariga hududlar doirasida qisqa muddatli past foizli eksport qilinayotgan mahsulot hajmi doirasida 5000 AQSh dollardan 30000 AQSh dollari miqdorigacha hajmdagi eksport kreditlari ajratish amaliyotini tashkil qilish orqali eksport tarkibini yanada diversifikatsiyalash imkoniyatiga ega bo'linadi.

5 Manba O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligining 2022-yil hisobati.

6 Kihwan K. "The Korean Economy: Past Performance, Current Reforms and Future Prospects" // Korean Development Institute. 2015.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 20-dekabr karori. "Eksportga ko'maklashish va uni rag'batlantirishni kuchaytirish chora-tadbirlari to'g'risida".
2. Прищепа А. И., Механизмы внешнеторгового финансирования экспортных операций в международной практике ведения торговли. Экономика и управление. – 2012. – № 2 (34).с.23–27
3. Шеколинский Н. Н. Экспортные кредитные агентства как механизм государственной финансовой поддержки. Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук. Москва – 2016.–142с.
4. Петраков Н., О государственной поддержке российского экспорта. М.: ЦЕМИ РАН, 2016. 289с.
5. Kihwan K. "The Korean Economy: Past Performance, Current Reforms and Future Prospects" // Korean Development Institute. 2015.
6. WTO Secretariat, "Trade Policy Review: Singapore", 2018 / URL: www.wto.org/english/tratop_e/tp_r_e/tp_rep_e.htm#bycountry

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2023. № 7

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelavermasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

«Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot» jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi 26-uy.